

İLKÖĞRETİM DİN KÜLTÜRÜ VE AHLÂK BİLGİSİ DERSLERİN- DE DRAMATİZASYON - II

Halit EV*

ABSTRACT

DRAMATIZATION IN COURSES OF RELIGIOUS CULTURE AND ETHICS IN PRIMARY SCHOOLS - II

In the part of the study there are some examples of the method of dramatization in the courses of religious culture and ethics. In these examples we tried to show how we can use this method to realize the educational goals of the courses.

Key Terms

Dramatization, role playing, sample case study

II. KISIM

Çalışmanın, derginin bir önceki sayısında yayınlanan birinci kısmında dramatizasyon yönteminin ilköğretim DKAB derslerinde nasıl uygulanabileceğinin teorik temelleri üzerinde durulmuş, yöntem konuyla ilgili bazı kaynaklardan yararlanılarak çeşitli bakımlardan tanıtılmaya çalışılmıştı.

Bu kısımda ise öğrencilerin bilişsel, duyuşsal, dilsel, ahlâkî, sosyal ve psikomotor bakımdan bir bütün olarak gelişmelerine katkı sağlayabilen ve birçok öğrenme türünü harekete geçirebilen dramatizasyonun, ilköğretim DKAB derslerinde nasıl kullanılabileceğini somutlaştırabilmek için geliştirilen örnekler yer almaktadır.

A. İLKÖĞRETİM DKAB DERSLERİNDE KULLANILABİLE- CEK DRAMATİZASYON ÖRNEKLERİ

İlköğretim DKAB derslerinde kullanılmak üzere geliştirilen aşağıdaki örnekler herhangi bir konu işlenirken bu yöntemden nasıl yararlanılabileceğini göstermek üzere hazırlanmıştır. Bu örnekler elbette üzerinde çalıştıkça ve uygulandıkça geliştirilebilir ve uygulanan sınıfın durumuna göre bazı deği-

* Yrd.Doç.Dr., DEÜ İlahiyat Fakültesi Din Eğitimi Anabilim Dalı Öğretim Üyesi

şikliklere gidilmesi yararlı olabilir. Önemli olan öğrencilerin bir oyun içinde duygularını, düşüncelerini ifadeye ve geliştirmeye imkân bulabilmeleri, kendilerini başkalarının yerine koyarak düşünmeyi ve yaşamayı öğrenmeleri, böylece yapıcı, yaratıcı ve verimli kişiler olmalarıdır. Bu nedenle örnekler ele alınırken daha iyi hale getirilmesi hususunda gayret sarf etmenin, zihinsel ve duyuşsal bakımdan gelişmiş nesillerin yetişmesine katkıda bulunmak anlamına geleceği unutulmamalıdır. Dramatizasyon yöntemi çok kere tek başına değil, aşağıdaki örneklerde de görüldüğü gibi anlatım, grup çalışması vb. diğer yöntemlerle birlikte kullanılmaktadır.

1. Örnek

Ders Planı	
Ders	: DKAB
Sınıf	: 6
Ünite	: IV Kötü Davranışlardan Kaçınım
Konu	: 2. Dinimizin Sakınmamızı İstedığı Kötü Alışkanlıklar 2.1. Alkollü İçki İçmek
Süre	: Bir ders saati
Yöntem	: Anlatım, soru-cevap, örnek olay, grup çalışması, dramatizasyon
Araç-Gereçler	: Kur'an-ı Kerim Meali, yazı tahtası, tepegöz, örnek olay metni
Amaç	: Kötü alışkanlıkların yardımı ihtiyacı olanlara yardım etmeyi engellediğini fark eder.

GİRİŞ

Derse, daha önce işlenen dinimizin sakınmamızı istediği kötü davranışların tekrar hatırlanmasıyla giriş yapılır ve sakınmamız gereken zararlı alışkanlıklar bulunduğu dikkat çekilir. Bunların neler olabileceği üzerinde durularak alkollü içki içmek konusuna geçilir. Konuyu somutlaştırmak için alkol kullanmanın zararlarını gösteren bazı resimler, gazete haberleri ve bilgiler tepegözde yansıtılarak paylaşılır. Daha sonra aşağıda yer alan ikilemi anlatan örnek olay metni, öğrenciler gruplara ayrılarak onlara dağıtılır ya da tepegözden yansıtılır:

GELİŞME

Örnek Olay

Yolun Kenarındaki Adam¹

Cüneyt ve Tamer bir doğum günü partisinden dönmektedirler. Körkütük sarhoş değildirler, ama yine de araba kullanmalarını engelleyecek seviyede içki içmişlerdir. Birden arabanın lambalarının aydınlatmasıyla, yolun kenarındaki bir motosikletin yanında hareketsiz yatan bir ceset gördüler. Arabayı kullanan Cüneyt hemen sinyalleri yaktı ve durmak istedi. Arkadaşı Tamer yapacak olduğu yardımın başına ne işler açabileceği konusunda onu uyarmaya başladı:

—Polis geldiğinde alkollü olup olmadığını anlamak için balona ya da elindeki alete üfletir, sonunda içkili olduğun anlaşılır ve sen de bu yüzden ehliyetini kaybedersin. Hem de bu kazaya senin sebep olduğun konusunda şüpheli duruma düşersin, al başına bir sürü sıkıntı. Biz yolumuza devam edelim, belki de adam çoktan öldü. Bir ölüye de zaten yardım edemezsin! Cüneyt ne yapacağından emin değildi.

Sizce o ne yapmalı, nasıl davranmalıdır?

Ya yolun kenarında yatan kişi ölmemişse ve kurtarılabilirse!

Yardım etmeyi istediği halde onu bundan alıkoyan nedir?

Cüneyt içki içmiş olduğuna pişman olmuş mudur?

İçki içmek dinimiz tarafından niçin yasaklanmıştır?

Bu olayı okuduktan sonra öğretmen öğrencilerin gruplar halinde yukarıdaki sorular üzerinde tartışmalarını ve çözüm yolu olabilecek önerilerde bulunmalarını ister. Bu önerilerinde olayın nasıl gelişebileceğinin ve bunu nasıl canlandırabileceklerinin yer alması gerektiği hatırlatılır. Sınıfta oluşturulan paralel çalışma gruplarında öğrenciler aynı anda olayı tartışır, çözüm üretirler ve bu olayı nasıl canlandırabileceklerini kararlaştırırlar. Çözüm ve canlandırılacak oyunlar farklı şekillerde olabilir. Böylece aynı konunun farklı biçimlerde ele alınabileceğini ve canlandırılabilirliğini gösterme imkânı bulunur.²

Konu gruplarda tartışıldıktan sonra soruların cevapları sınıfa duyurulur ve bunlar üzerinde büyük grup tartışması yapılır. Her grubun olayın gelişibi-

¹ Hans Georg Lang, *Spiele in der religiösen Erziehung: Grundlegung und Beispiele*, Katzmann Verlag, Tübingen 1985, s. 37-38'den uyarlanmıştır.

² Alev Önder, *Yaşayarak Öğrenme İçin Eğitici Drama*, Epsilon Yayıncılık, Beşinci Baskı, İstanbul 2003, s. 140.

leceği çeşitli durumlarla ilgili çözümleri ve canlandırdıkları oyunları sınıfla paylaşılır.

Oyun oynanırken sıralardan araba, çocukların okul çantalarından motosiklet olarak yararlanmak mümkündür. Öğrencilerden biri Cüneyt'i, diğeri de Tamer'i canlandırır. Öğrencilerden biri de arka plandan araba sesini verir.

Örnek olay meninden hareketle öğrencilerin geliştirdikleri çözümlere göre oyunun canlandırılmasından sonra konuyla ilgili ayet ve hadisler Kur'an-ı Kerim mealinden bulunur ya da öğretmen tarafından önceden hazırlanan bir asetatla tepegözden yansıtılır.

*

2. Örnek

Ders Planı	
Ders	: DKAB
Sınıf	: 6
Ünite	: IV Kötü Davranışlardan Kaçınalım
Konu	: 1. Dinimizin Sakınmamızı İsteddiği Kötü Davranışlar 1.7. Kötü Zanda Bulunmak
Süre	: Bir ders saati
Yöntem	: Anlatım, soru-cevap, örnek olay, grup çalışması, dramatizasyon
Araç-Gereçler	: Kur'an-ı Kerim Meali, yazı tahtası, tepegöz, örnek olay metni
Amaç 1	: Başkaları hakkında kesin bilgiye sahip olmadan zanda bulunmanın yanlışlığına günlük hayattan örnekler verir.
Amaç 2	: İnsanlar hakkında kesin bilgiye dayanmadan ani kararlar vermenin ne gibi sonuçlar doğurabileceğini fark eder.
(Ayrıca 4, 5 ve 6. örnekler de bu ünite konularıyla bağlantılı işlenebilir.)	

GİRİŞ

Derse iki şekilde giriş yapılabilir:

1. Öğretmen daha önce üzerinde durulan ve dinimizin sakınmamızı istediği davranışlardan birinin de kötü zanda bulunmak olduğunu söyleyerek derse giriş yapabilir. Bunun ne olduğunu kendilerine verilen örnek olayla daha iyi anlayabileceklerini söyleyerek başlığını vermeden aşağıdaki metni, gruplara ayırdığı öğrencilere dağıtır ve sessizce okumalarını ister.

2. Öğretmen dinimizin sakınmamızı istediği bazı davranışları öğrenmekte olduklarını hatırlatarak doğrudan aşağıdaki örnek olayla derse başlayabilir. Öğrenciler gruplara ayrılır ve her grup, başlıksız olarak verilen aşağıdaki örnek olayı sessizce okurlar.

GELİŞME

Örnek Olay

Balta Hırsızı³

Bir adam baltasını kaybetmişti ve komşusunun oğlunun onu çaldığından şüpheleniyordu. Onu çok dikkatli bir şekilde uzaktan incelemişti ve şundan emindi:

—Onun davranışları ve aynı zamanda bakışları aynen bir balta hırsızınıninki gibiydi!

Birkaç gün geçtikten sonra baltasını bir ot yığınının altında buldu, tabii ki buna çok sevindi. Ertesi gün komşusunun oğlunu gördü:

—Onun davranışları ona bir balta hırsızınıninki gibi görünmemişti, yüzü de balta hırsızıninkine hiç benzemiyordu!

Örnek olayı okumalarına yetecek kadar bir süre geçtikten sonra öğretmen onlardan okudukları metne bir başlık bulmalarını ister ve söylenenlerden uygun olan birkaç tanesi seçilir (Şüphelye Yaşamak, Ani Karar vb.).

Daha sonra metinde geçen davranışlardan yanlış olanı bulmaları istenir ve şu sorulara birlikte cevap aranmaya çalışılır:

Baltasını kaybeden adam neden öyle davranmıştır?

Bu şekilde acele karar vermesi doğru mudur?

Eğer balta bulunmasaydı olay nasıl gelişebilir, ne gibi sonuçlar ortaya çıkardı?

Size göre baltasını kaybettiğinde bu adamın nasıl davranması daha iyi olurdu?

Bu soruların cevapları üzerinde tartışıldıktan sonra drama çalışmasına geçilir. Öğrenciler, öğretmenin yönergeleri doğrultusunda küçük gruplarda paralel çalışma ile örnek olayın nasıl canlandırılacağı, metine neler ilâve edilebileceği üzerinde durur ve oyunun hazırlığını yaparlar. Bu arada öğret-

³ Lang, *age*, s. 38'den uyarlanmıştır.

men oyunun sonunun mutlu bitmesi için neler yapılabileceği sorusunu bir daha hatırlatarak öğrencilerin kendilerini olaydaki kahramanın yerine koymalarını sağlamaya çalışır.

Oynanacak metne son şekli verilir ve süreyle ilgili sınırlamalar belirlenir. Sahne oluşturulduktan sonra bu metinleri ellerine alarak sınıfın önünde canlandırır. Kendileri oluşturmuş olsalar da yazılı bir metne bağlı olarak dramatizasyonu gerçekleştirdiklerinden bu etkinliği bağımlı dramatizasyon olarak isimlendirmek gerekir.

Canlandırma tamamlandıktan ve oyunda ortaya çıkan durumlar üzerinde tartışıldıktan sonra dinimizin bu konuda bizden nasıl davranmamızı istediğini öğrenebilmek için konuyla ilgili ayet ve hadislerden örneklere geçilebilir. Bulunan ayet ve hadis metinleri tepegözde yansıtılarak üzerinde konuşulur ve konunun pekiştirilmesi sağlanır.

*

3. Örnek

Ders Planı

(Bu örnek farklı sınıflarda farklı konular işlenirken kullanılabilir.)

Ders	: DKAB
Sınıf	: 4
Ünite	: IV. Ailem ve Din
Konu	: 4. Dinimiz Anne Babamıza İyi Davranmamızı Öğütlüyor
Ünite	: V. Yaratana ve Yarattıklarını Sevelim
Konu	: 7. Yaratılmışları Sevmekle Allah'ı Sevmiş Olurum
Ünite	: VI. Sevinç ve Üzüntülerimizi Paylaşalım
Konu	: 3.3. Zor Durumda Olanlara Yardım Ederiz
Sınıf	: 5
Ünite	: V. Toplumsal Görevlerimiz ve Din
Konu	: 5. Komşularım İlişkilerim 5.2. Gerektiğinde Komşularımızın Yardımına Koşarım
Sınıf	: 7
Ünite	: VI. Ailemiz
Konu	: 3. Ailede Bireylerin Birbirlerine Karşı Görevleri Vardır

Sınıf	: 8
Ünite	: V. İnanç ve Davranış İlişkisi
Konu	: 4. İnanan İnsana Yakışan Davranışlar 4.3. İnsanlara Yardımda Bulunmak
Süre	: Bir ders saati
Yöntem	: Anlatım, soru-cevap, dramatizasyon
Araç-Gereçler	: Kur'an-ı Kerim Meali, yazı tahtası, tepegöz, örnek olay metni,
Amaç 1	: Yalnız yaşamak durumunda kalan yaşlıların sıkıntılarının farkına varır.
Amaç 2	: Yaşlıların neden yalnız yaşamak durumunda kaldıklarını açıklar.
Amaç 3	: Yaşlıların durumlarını düzeltmek için neler yapılabileceği konusunda öneriler geliştirir.

GİRİŞ

Bu örnek yukarıda yer alan konuların her birine giriş olarak kullanılabilir. Öğretmen dersin başında öğrencilere aşağıdaki oyun metnini dağıtır ve bir süre okumalarını ister. Oyun metnini canlandırabilecek öğrenciler belirlendikten sonra onlara metni gözden geçirmeleri için kısa bir süre tanınır. Bu arada sınıf oyununun sahnelenebileceği şekilde düzenlenir. Önceden hazırlanan bir metne bağlı olarak oynanacağı için bunu da bağımlı dramatizasyon örnekleri arasında gösterebiliriz.

Olay Almanya'da yaşlıların birlikte yaşadıkları bir pansiyonda geçmektedir. Yaşlıların uzanabilecekleri divanlar olarak sıralar kullanılır.

Ölüm Yardımı⁴

(Bayan Tanner divanın üzerinde dinlenmektedir. Yan odaların birinden çok yüksek sesli olmayan bir feryat ve ardından bir ağlama işitir. Ardından kapısı vurulur)

Bayan Tanner : *(oflayıp poflayarak) Efendim. (ardından sesini yükselterek) Efendim!*

Ziyaretçi : *(yavaşça kapıyı aralar) Benim, Pollert. Duydunuz mu?*

Tanner : *Kimdir o bağırın, bayan Pollert?*

Bayan Pollert : *Sanıyorum, asansörün yanındaki 29 numarada oturan Bayan Mayer.*

Tanner : *Niye bağıırıyor ki?*

⁴ Lang, age, s. 39-41'den uyarlanmıştır.

- Pollert** : Sanırım ölüme iyice yaklaştı, ölmek üzere.
- Tanner** : Yanında başka kimse yok mu?
- Pollert** : Bu gece Gabi nöbetçi, fakat ölmek üzere olan birinin yanına gitmek istemiyor.
- Tanner** : İşte burası böyle, aynen bir köpek gibi ölüyorsun.
- Pollert** : Böyle söylemeyin! Köpekler ölmek için daha iyi şartlara sahip.
- (Üzerlerinde bir yardım çağrısının baskısı oluşmuştur.)
- Tanner** : Hakkıyorsunuz, köpekler biz yaşlılardan daha fazla seviliyor.
- Pollert** : Hayatımın son anında ne olacağı üzerinde düşünmek istemiyorum. Bizden birine hiç kimse bakmaz, hiç kimse el uzatmaz.
- Tanner** : Hakkısin. (Biraz duraklar.) En iyisi siz onun odasına gidin. Bu durumu nasıl olsa değiştirmeye gücümüz yok.
- (Tekrar yüksek sesli bir bağırma duyulur.)
- Pollert** : Aman Allah'ım! Buna dayanmam mümkün değil.
- Tanner** : (Sandalyenin üzerindeki birkaç parça eşyayı toplayarak) Buraya oturun lütfen!
- Pollert** : (yavaşça oturur) Korku iliklerime kadar işledi...
- (Bu esnada bir gürültü duyulur. Yandaki komşu bastonuyla kapıya vurmaktadır)
- Komşunun sesi** : Orada kimse yok mu? Orada kimse yok mu?
- (Pollert ayağa kalkar ve kapıyı açar.)
- Bayan Kestermann** : Aman Allah'ım! Ne oluyor orada? Ne bu bağırış çağırış böyle!
- Pollert** : Hiç! Her zaman olup biten şey!
- Kestermann** : Hiç kimse yardım edemez mi?
- Tanner** : (yorgun bir şekilde) Ben bayan Mayer'in yanına gidiyorum. Hiç kimse... elbette... böyle ölüme terk edilemez.
- Pollert** : Ne? Ölmekte olan birinin odasına mı gireceksiniz?
- (Bağırma sesi duyulur.)
- Tanner** : Birisi yardım etmeli ebette. Haksız mıyım? Benimle birlikte geliyor musunuz?

Pollert : *Bunu gerçekten isterim, Bayan Tanner, ama yapamam, gerçekten yapamam.*

Tanner : *(Komşusunun odasına giderken) Benimle geliyor musunuz?*

Kestermann : *Of, hareket edemiyorum. Romatizmalarım, anlıyorsunuz değil mi? Gelirim ama romatizmalarım işte!*

Tanner : *(seyircilere döner) Başta ben de gitmek istemedim. Kim severek ölen birinin odasına gitmek ister ki? ... Fakat bir kimse tek başına ölüme terk edilir mi? Böyle kukumav kuşu gibi tek başına bırakılabilir mi? Hayır bu olamaz!*

(Kapıya gider. Bu arada tekrar bağırma sesi duyulur.)

Tanner : *(yüksek sesle) Geliyorum! Sakin olun, geliyorum!*

Pollert : *(kafasını sallayarak) Bir ölüyle göz göze gelmeyi nasıl başaracaksınız? (kafasını sallamaya devam eder) Hayır, bana oldukça soğuk geliyor!*

Kestermann : *Bayan Tanner çok iyi yapıyor. 87 yaşında olmasına rağmen iyi yapıyor.*

Pollert : *Birine yardım etmeli mutlaka... Eğer hepimiz bundan kaçınacak olursak, oraya nasıl girebiliriz? Bu şekilde olmamalı elbette. Hayır, gerçekten böyle olmamalı. Bayan Tanner iyi bir hanım. Onun gibi daha çok var mı? Burada "Akşam Huzuru" yurdunda başka kimse yok!...*

GELİŞME

Canlandırmanın sonunda yalnız yaşamak durumunda olan yaşlılar ve içinde buldukları durum tüm sınıfın katıldığı büyük grup tartışmasında değerlendirilir. Rol alan çocukların yalnız yaşamak durumunda kalan bir yaşlı olarak neler hissettikleri sorulur. Böyle bir durumun ülkemizde yaşanıp yaşanmadığı ve yaşlıların asıl şikâyet konularının ne olduğu üzerinde durulur. Onların durumunu nasıl iyileştirebileceğimizle ilgili olarak neler yapılabileceği, kimlerin üzerine sorumluluklar düştüğü hakkında konuşulur. Sonunda konu ilgili ayet ve hadislerle desteklenir.

4. Örnek

Ders Planı	
Ders	: DKAB
Sınıf	: 7
Ünite	: II. Din Güzel Ahlakları
Konu	: 2.2. Dinim, Kendini Geliştiren Bir İnsan Olmamı İster 2.2.4. Davranışlarımda Doğru Bilgiye Dayanırım
Süre	: Bir ders saati
Yöntem	: Anlatım, soru-cevap, örnek olay, grup çalışması, büyük grup tartışması, dramatizasyon
Araç-Gereçler	: Kur'an-ı Kerim Meali, yazı tahtası, tepegöz, örnek olay metni, dramatizasyonda kullanılacak malzemeler
Amaç	: Doğru bilginin doğru davranışlar doğurduğunun farkında olur.

GİRİŞ

Bu örnek ve daha sonra verilecek benzer nitelikteki örnekler, öğrencilerin gerçek hayatta karşılaşılabilecekleri benzer durumlarda mümkün olduğu kadar doğru karar vermelerini kolaylaştırmak amacı taşımaktadır.

Öğretmen aşağıdaki olayı anlatarak derse başlar:

Örnek Olay

İnsanları Sadece Tahmin⁵

“Kaya babasının işleri nedeniyle şehrimize taşınmak zorunda kalmış ve bizim sınıfımıza katılmak isteyen bir çocuktur. Ben, önceki sınıf öğretmeni ve okullarındaki rehberlik uzmanı ile görüşerek onun nasıl biri olduğu hakkında karar verebilmek için bilgi aldım. Yaptığım görüşmelerden edindiğim bilgiler ışığında Kaya'nın nasıl biri olduğu hakkında şunları söyleyebilirim:

Kaya oldukça tembel ve bencil bir çocuktur. Biraz da kendini büyük görmekte, insanlara tepeden bakmaktadır. Bununla birlikte o beraberce bir iş yapılacağı zaman arkadaşlarıyla dayanışma içerisinde bulunuyor ve bu yüzden aynı zamanda oldukça sosyal bir kimse gibi görünüyor. Ayrıca kendisini ön plana çıkarabilecek bazı durumlar söz konusu olduğunda da onunla konuşmak kolaylaşıyor ve konuşma oldukça iyi gidebiliyor.

⁵ Lang, age, s. 46-48'den uyarlanmıştır.

Kaya nasıl birisi olarak görünüyor, sınıfınıza kabul edilebilir mi?"

Durumu bu şekilde tasvir ettikten sonra öğretmen, çocuklara ne yapacaklarını anlatmaya geçer:

—*Şimdi sizin yapacağınız şey, Kaya'nın sizin üzerinizde nasıl bir izlenim uyandırdığını ortaya koymaya çalışmanızdır. İşinizi kolaylaştırmak bakımından size bazı sorular vereceğim. Bu soruları gruplara ayrılarak kendi aranızda tartışıp cevaplandırmaya çalışacaksınız.*

—*Kaya'yı arkadaş olarak ister miydiniz?*

—*Kaya'yı grubumuza alalım mı?*

—*Onu okul arkadaşı olarak mı, yoksa iş arkadaşı olarak mı isterdiniz?*

—*Kaya hakkında bu soruları cevaplandırabilmeniz ve nasıl biri olduğuna karar verebilmeniz için size verdiğim bilgiler yeterli midir?*

—*Lütfen, verdiğim bilgiler ışığında aşağıdaki ölçekten yararlanarak Kaya'nın bizim grubumuzda ne kadar sevilen biri olabileceğini tahmin edin:*

ÖLÇEK:

5: çok sevilir 4: sevilir 3: ne sevilir ne sevilmez 2: sevilmez 1: hiç sevilmez

Öğretmen, tartışmayı kendi aralarında bitirdikten sonra hep birlikte tekrar Kaya hakkında konuşulacağını söyler. Bu nedenle her grubun, konuyla ilgili düşüncelerini, Kaya hakkındaki kararlarını sunacak şekilde bir rapor hazırlamalarını ister.

Dersin sonunda, Kaya sınıfa geldiğinde ona nasıl davranacaklarını gösteren küçük bir oyun sergilenir. Bu oyunda dersin sonunda öğrenilmesi beklenen hususları yansıtmaya çalışmaları istenir.

5. Örnek

Ders Planı	
Ders	: DKAB
Sınıf	: 7
Ünite	: II. Din Güzel Ahldır
Konu	: 2.2. Dinim, Kendini Geliştiren Bir İnsan Olmamı İster 2.2.4. Davranışlarımda Doğru Bilgiye Dayanırım
Amaç	: Doğru bilginin doğru davranışlar doğurduğunu farkında olur.
Sınıf	: 7
Ünite	: VII. Dinleri Tanıyalım
Konu	: 7. Başkalarının İnançlarına Saygı Gösterelim
Amaç	: Başkalarının inançlarına saygı duyar.
Sınıf	: 8
Ünite	: VI. Dindeki Anlayış Farklılıkları
Konu	: 2. Din Anlayışındaki Farklılıklar Zenginliktir
Amaç	: Din anlayışındaki farklılıkların zenginlik olduğunu fark eder.
Süre	: Bir ders saati
Yöntem	: Anlatım, soru-cevap, örnek olay, grup çalışması, büyük grup tartışması, dramatizasyon
Araç-Gereçler	: Kur'an-ı Kerim Meali, yazı tahtası, tepegöz, örnek olay metni, dramatizasyonda kullanılacak malzemeler

GİRİŞ

Öğretmen oyunun nasıl oynanacağını açıklayarak derse başlar:

"-Sekiz-on kişilik gruplara ayırıyoruz. Her grupta üzerine birer kelime yazacağımız küçük kâğıtlar bulunmalı. Grup on kişiden oluşuyorsa on küçük kâğıt hazırlamalısınız. Dokuz kâğıda her birine söyleyeceğim şu özelliklerden birini yazıyoruz:

çalışkan mutsuz saldırgan (sinirli) meraklı bencil şakacı sempatik neşeli (şen) barışsever (yumuşak başlı)

Onuncu kâğıda herkes ismini yazıp sandalyesinin üzerine bırakıyor ve özelliklerin yazılı olduğu kâğıtları yanına alarak sınıftan çıkıyor. Sınıfı kontrol etmek için ben burada kalıyorum. Daha sonra sırayla sınıfa geliyorsunuz. Sınıfa gelen arkadaşımız bir dakika içinde üzerinde özelliklerin yazılı olduğu küçük kâğıtları, grubundaki diğer arkadaşlarının sandalyeleri üzerine bıraktığı isim yazılı kâğıtların altına koyarak paylaşıyor. Bunu yaparken hangi özelliğin hangi arkadaşında bulunduğunu düşünüyorsa onun sandalyesine bırakmaya dikkat ediyor. Herkes yazdığı kâğıtları paylaştırdıktan sonra tekrar sınıfa dönüp yerlerimize oturuyoruz ve isimlerimizi yazdığımız kâğıtların altına bırakılan ve bize uygun olduğu düşünülen özelliklerin bulunduğu kâğıtları alıyoruz ve herkes bu yazılanlardan hangisinin kendisine uyduğunu ve hangisinin uymayıp da ön yargı olduğunu düşünüp cevabını bulmaya çalışıyor.

Daha sonra hep birlikte büyük grup oluşturacağız ve herkes kendisi hakkında uygun olduğu düşünülen özellikler ile ilgili konuşacak. Konuşanların her biri (eğer isterse), bu özelliklerden hangisi/hangilerinin kendisine uyduğunu ve hangisi/hangilerinin kendisini rahatsız ettiğini söyleyecek, çünkü o kendisini rahatsız edenleri önyargıyla düşünülmüş özellikler olarak kabul etmektedir.

İçinizden birinin önyargı olarak düşündüğü ve kendisinde bulunmadığını düşünerek reddettiği bir özelliğin onda bulunduğunu yazan öğrenci, eğer isterse bunu o arkadaşısı için neden uygun gördüğünü açıklayabilir ve gerekçelendirebilir.”⁶

Oyun bu şekilde oynanıp belirtilen tartışmalar yapıldıktan sonra yukarıda verilen konulara uygun ayet ve hadis mealleri ile desteklenir.

*

⁶ Lang, *age*, s. 48-49’ dan uyarlanmıştır.

6. Örnek

Ders Planı	
Sınıf	: 5
Ünite	: V. Toplumsal Görevlerimiz ve Din
Konu	: 2. Arkadaşlarımla İlişkilerim 2.1. Arkadaşlarıma Saygılı ve Hakça Davranırım
Amaç	: Arkadaşları ile ilişkilerinde saygılı, dürüst ve paylaşımcı olmanın dinin istediği davranışlar olduğunun farkında olur.
Sınıf	: 6
Ünite	: IV. Kötü Davranışlardan Kaçınalım
Konu	: 1. Dinimizin Sakınmamızı İsteddiği Bazı Kötü Davranışlar 1.2. Gıybet ve İftira
Amaç	: Gıybet ve iftira etmenin dinimizce niçin yasaklandığını kavrar.
Konu	: 1.7. Kötü Zanda Bulunmak
Amaç	: İnsanlar hakkında kesin bilgiye dayanmadan ani kararlar vermenin sakıncalarının farkına varır.
Sınıf	: 7
Ünite	: II. Din Güzel Ahlâktır
Konu	: 2.2. Dinim, Kendini Geliştiren Bir İnsan Olmamı İster 2.2.2. Allah, Hatasından Dönmek İsteyenlere Doğru Yolu Gösterir
Amaç	: Arkadaşları ile ilişkilerinde saygılı, dürüst ve paylaşımcı olmanın dinin istediği davranışlar olduğunun farkında olur.
Süre	: Bir ders saati
Yöntem	: Anlatım, soru-cevap, örnek olay, grup çalışması, büyük grup tartışması, dramatizasyon
Araç-Gereçler	: Kur'an-ı Kerim Meali, yazı tahtası, tepegöz, örnek olay metni, dramatizasyonda kullanılacak malzemeler

Bu örnek de öncekiler gibi bir karar verme oyunu kabul edilebilir. Etkinliğin uygulanmasında paralel çalışma tekniği kullanılır.

GİRİŞ

Öğretmen vereceği örnek olayı okuduktan sonra oynayacakları oyunda; başkalarına güvenip güvenemeyeceğimiz, başkalarına nasıl güvenilebileceği-

miz, başkalarının güvenini nasıl kaybedebileceğimiz ve bunu tekrar nasıl kazanabileceğimiz gibi durumların söz konusu olduğunu belirterek olayı anlatmaya başlar:

Örnek Olay

Haksız Kuşku⁷

"Şef sekreter Jale doğum gününü kutlamak için aynı büroda çalışan arkadaşları Necati Bey ile Semra Hanımı kahve içmeye davet etmiştir. İki arkadaş Jale'nin bürosunda onu beklerken Necati Bey, Jale'nin masasının üzerinde altın bir dolmakalem gördü. Birden heyecanlandı. Çünkü bu, geçen yıl patronlarının bu iş yerinde 25. çalışma yılını kutlamak için kendisine hediye ettiği değerli dolmakalemdi. Bundan hiç şüphesi yoktu, çünkü Necati Bey bu kalemi geçen hafta anlaşılmaz bir şekilde kaybetmişti! Olup biteni bir çırpıda ve Telaşlı bir şekilde onunla birlikte bekleyen Semra Hanıma anlattı. İkisi de çok hızlı bir şekilde karar vermişlerdi: Jale böyle bir şeyi nasıl yapabiliirdi!

Biraz sonra Jale kahvelerle içeri girdiğinde buz gibi bir havayla karşılaştı. Birden oluşan sessizliğe bir anlam veremiyordu. Necati Bey çalışma masasını göstererek ve ona kaba ve kuru sözlerle geçen hafta kaybettiği 25. yıl hediyesini orada bulduğunu açıkladı. Jale'nin tüyleri diken diken olmuştu, çünkü Necati Bey çok açık bir şekilde onun 'hırsızlık' yapabileceğini düşünüyordu. Dolma kalemi kaptığı gibi eline aldı ve ona, bunun onun malı olmadığını, aksine nişanlısının kendisine hediye ettiğini kalemin üzerinde isminin baş harfinin kazınmış olduğunu göstererek ispatladı.

Necati Bey, yaptığıının haksız bir şekilde Jale'den kuşkulananmak olduğunu anlamıştı. Fakat arkadaşı ona güvenini yitirmişti.

Kaybolan olan güven ortamını tekrar nasıl oluşturabilir ve arkadaşının ona güvenmesini nasıl sağlayabilirdi?"

Öğretmen devam eder:

—Şimdi üçer kişilik gruplara ayrılıyorsunuz ve Jale'nin nasıl teselli edilebileceğini ve üç iş arkadaşı arasında kaybolan güven duygusunun tekrar oluşturulabilmesi için neler yapılabileceğini konuşuyorsunuz. Uygun olabilecek ihtimalleri oynuyorsunuz (canlandırıyorunuz) ve

⁷ Lang, age, s. 72-73'den uyarlanmıştır.

onlardan sizce uygun olan birine karar veriyorsunuz. Daha sonra bütün sınıfla birlikte bulduğunuz çözümleri tartışıyoruz.

Öğrencilerin konu üzerinde gruplarda çalışmasından sonra oluşturdukları çözümler tartışılır ve oyun metinleri sırayla oynanır. Böylece hem örnek olay metni hem de çocukların buna ilâve ettikleri çözümler canlandırılmış olur.

*

B. DRAMATİZASYON YÖNTEMİNİN DİNİ BİR METİN ÜZERİNDE UYGULANMASIYLA İLGİLİ BİR ÖRNEK: HZ. YUSUF KISSASI

Peygamberler konusu ilköğretim DKAB derslerinde ilk olarak beşinci sınıfta karşımıza çıkar ve ünite boyunca çocukların; Peygamberlere niçin ihtiyaç duyulduğunu, gönderilişlerinin aynı amaçlara yönelik olduğunu, niçin insanlardan seçildiklerini, hangi niteliklere sahip olduklarını öğrenmeleri, açıklamaları, fark etmeleri ve Kur'an'da adı geçen bazı peygamberleri tanımaları beklenir.

Hz. Yusuf'un başından geçenlerin öğrenilmesi peygamberlere saygı ve sevgiyle yaklaşılması duygusunun gelişmesine katkı sağlayabileceği gibi, farklı peygamberlerin ümmetleri olarak isimlendirilen diğer dinlerin mensuplarını anlamaya, onlarla birlikte sevgi ve hoşgörü içerisinde yaşamının mümkün olduğu anlayışının kazanılmasına, bu yönde davranışlar geliştirilmesine de yardımcı olabilir. Kıssa ayrıca "Allah'a İnanıyorum" ünitesiyle bağlantılı bir şekilde de işlenerek yine beşinci sınıftaki öğrencinin "*Allah'ın insana yakın olduğuna inanması*" şeklinde bir amaç ifadesinin gerçekleşmesine katkı sağlanabilir.

Diğer taraftan bu kıssanın içeriğinde -diğer ayetlerde de- dile getirilen hususların, dersin diğer konularıyla bağlantılı bir şekilde işlenerek birçok amaca hizmet edebileceği söylenebilir. Kısacası kıssa, ilköğretim DKAB dersinin genel amaçlarında soyut bir şekilde ifade edilen duyuşsal alanla ilgili bazı davranışların somutlaştırılması için önemli fırsatlar sunabilir.

1. Kıssada Geçen Olaylar

Hz. Yusuf'un hayatı ile ilgili bilgileri öğrendiğimiz Kur'an'ın 12. Suresi olan ve 111 ayetten oluşan Yusuf Suresi Mekke devrinde vahyedilmiştir. Kıssada geçen olayları aşağıdaki gibi özetlemek mümkündür:

- ✓ Hz. Yusuf'un çocukluğu, babası Hz. Yakup'la ilişkisi, babasının ona ayrı bir değer vermesi, gördüğü rüyaları babasıyla paylaşması ve onun tarafından uyarılması,
- ✓ Kardeşlerinin kıskançlığı ve Yusuf'tan kurtulmak için yaptıkları plan ve kuyuya atmaları,
- ✓ Kardeşlerinin babalarına yalan söylemeleri ve babalarının üzüntüsü,
- ✓ Kuyudan kurtuluş ve Mısır'da köle olarak satılması,
- ✓ Evin hanımının iftirası, suçu işlemediği bilindiği halde hapse atılması,
- ✓ Hapisten kurtuluşu ve yönetim kadrosuna alınması,
- ✓ Kardeşleri ile tekrar karşılaşması, onları affetmesi,
- ✓ Babasına ve ailesine kavuşması.

2. Kıssada Vurgulanan Hususlar

Kıssada din eğitimi bakımından şu hususlara vurgu yapılmaktadır:

- ✓ Allah daima bizimle beraberdir.
- ✓ Allah çocukları sever.
- ✓ İnsanların bazı zayıflıkları vardır ve bu durum onların en yakınlarına bile zarar vermesine sebep olabilir.
- ✓ İnsan zor ve istenmeyen durumlarla karşılaştığında sabretmesini bilmeli, çalışmaya devam etmeli, ümitsizliğe düşmemeli ve Allah'tan yardım beklemelidir. Rahat ve huzura kavuşunca ve eline imkân geçince de şımarmamalı, nankörlük etmemelidir.
- ✓ Yapılan iyilikler veya kötülükler karşılıksız kalmayacaktır.
- ✓ Hiçbir durumda günah ve kötülüğe sapsak doğru değildir ve Allah'ın bundan hoşlanmadığını bilerek bundan kurtulmak için O'na dayanmak gerekir.
- ✓ Kötülüğe ve günaha düşmekten Allah'a inanmak, güvenmek ve O'nun bu tür davranışları onaylamadığı bilincini taze ve canlı tutmak suretiyle kurtulmak mümkündür.
- ✓ Affedici olmalıdır.

Yukarıda da belirtildiği gibi kıssayı beşinci sınıf konularıyla bağlantılı olarak işlemek daha kolay ve daha verimli olacaktır. Konuya giriş hikâye

formu kullanılarak yapılabilir. Kıssa, dede rolü oynayan öğretmen tarafından anlatılır. Bu anlatma esnasında zaman zaman dramatizasyon yöntemi devreye sokulur.

3. Kıssa İşlenirken Dikkat Edilmesi Gereken Hususlar

Hz. Yusuf ve ailesi hakkında bilgi sahibi olduğumuz bu kıssa öğretim konusu yapıldığında öğrencilerin beşinci sınıfta oldukları düşünülerek bazı hususlara dikkat etmek gerekir:

Kıssa üzerinde durulurken Yusuf'un yalnız ve çaresiz kaldığı durumlarda ne yaptığı ve ne yapmış olabileceği, dolayısıyla *Allah'ın her an bizimle beraber olduğu ve çocukları sevdiği* fikrinin vurgulanması esas olmalıdır.

Gerek kuyudan gerekse hapisten kurtuluşun elbette Allah'ın yardımıyla gerçekleştiğine işaret edilecektir. Fakat bu durumun Allah'ın bir takım sebepleri var etmesiyle ya da bir sebep-sonuç ilişkisi içerisinde mümkün kıldığı unutulmamalıdır. (Kuyudan kurtulma çevreden geçen kervan, hapisten kurtulma ise bir arkadaşının Yusuf'un rüya yorumlamadaki maharetini hatırlaması sayesinde olmuştur) "*Çalışıp çabalamanın ve bunları yaparken sabredip Allah'a güvenerek hareket etmenin gerektiği*" şeklindeki temel fikir unutulmamalıdır.

Diğer taraftan Hz. Yusuf'a "*rüyaları doğru bir şekilde yorumlama*" kabiliyetinin verilmiş olması Allah'tan bir lütf olarak açıklanabilir. Nitekim babasının da böyle bir yeteneği vardır. Ayrıca insanlar sahip oldukları yetenekler itibariyle birbirlerinden farklı olarak dünyaya gelirler ve bunlar içinde bulunulan şartların onlara sunduğu imkânlarla, eğitimle gelişir ve şekillenir. Bizim üzerimize düşen üstü örtülü durumda bulunan bu yeteneklerimizin farkına varmak ve onları geliştirmek için çaba sarf etmektir.

Kıssa işlenirken dikkat edilmesi gerektiğini düşündüğümüz hususlardan biri de, kuyudan kurtarılıp Mısır'a getirilen Hz. Yusuf'un genç bir delikanlı olduğu yıllarda yanlarında kaldığı evin hanımının *onunla birlikte olma arzusu* ve buna ulaşamayınca iftira ederek hapse attırması olayıdır. İftiraya uğraması, bunun ihtiraslarına dayanamayan bir kadının zayıflığından kaynaklandığının vurgulanması, hem insanın temel istek ve arzularını doyurmak bakımından neler yapabileceğini hem de Hz. Yusuf'un karşılaştığı bu durumda nasıl davrandığını görmek bakımından önemlidir. Fakat beşinci sınıf öğrencilerinin gelişim seviyeleri itibariyle bu durumu anlamaları zor olabilir. Dolayısıyla bu kısmın işlenmesinde ayrıntıya girilmemelidir.

Hz. Yusuf'un kardeşlerine hem ders vermek hem de ailesini yanına getirmek düşüncesiyle izlediği yol açıklanırken de dikkat edilmelidir. Hz. Yusuf, saraydaki bir altın kabı aldığını söyleyerek öz kardeşi Bünyamin'in yanında kalmasını sağlamıştır. Bunun sadece bir şaka olduğu, kardeşi Bünyamin'in de bundan haberdar olduğu, asla bir intikam alma düşüncesiyle yapılmadığı, peygamberlerin böyle bir davranışta bulunmayacağı, bunun sadece Hz. Yusuf'un, kendisine yaptıklarını kardeşlerine hatırlatmak için başvurduğu bir yol olduğu vurgulanmalıdır.

Bu açıklamalardan sonra dramatizasyon yöntemi kullanılarak kıssanın nasıl işlenebileceğine geçebiliriz.

4. Yusuf Kıssası Örneği

Bu örnekte Hz. Yusuf'un yaşadıkları üzerinden ilköğretim DKAB dersinin diğer amaçlarına dramatizasyon yöntemi kullanılarak geçiş yapılmak istenmiştir. Böylece hem kıssa işlenmiş ve onunla ilgili davranışlar geliştirilmiş, hem de dersin diğer konularıyla bağlantı kurulmaya, böylece programdaki konuların işlenme sırasında bazı değişiklikler yapılarak entegre edilmesine çalışılmıştır.

Konu işlenirken dramatizasyonla birlikte farklı yöntemler kullanılmış, öğretmenin yönlendirmeleri ile öğrencilerin bunları gerçekleştirmesi sağlanmıştır. Tüm etkinliklerin uygulanmasından sonra konu kıssanın öğrenciler tarafından canlandırılmasıyla tamamlanmıştır.

Ders Planı	
Ders	: DKAB
Sınıf	: 5
Ünite	: VI Peygamberleri Tanıyalım
Konu	: 6. Kur'an'da Adı Geçen Peygamberler Hz. Yusuf Peygamber
Süre	: Üç ders saati
Yöntem	:Anlatım, soru-cevap, örnek olay, grup çalışması, dramatizasyon
Araç-Gereçler	: Kur'an-ı Kerim Meali, yazı tahtası, tepegöz, hikâye kitabı, teyp ve müzik kaseti, resim kartonları, dramatizasyon malzemeleri
Amaç 1	: Kur'an'da adı geçen peygamberlerden Hz. Yusuf'un hayatı hakkında bilgi sahibi olur.
Amaç 2	: Hz. Yusuf'un yaşadıklarından hareketle kıskançlığın ne gibi sonuçlar doğurabileceğini fark eder.

Amaç 3	: Kıskançlık gibi kötü davranışlardan kaçınmaya özen gösterir.
Amaç 4	: Hz. Yusuf'un yaşadıklarından hareketle Allah'ın her an bizimle birlikte olduğu bilincine ulaşır.

Birinci Ders

Giriş

Öğretmen bir önceki konudan yola çıkarak işlenecek konuyla bağlantıyı kurduktan sonra "U" düzeninde sıralarda oturan öğrencilerine Yusuf Peygamber'in hayatını anlatacağını söyleyerek okumaya/anlatmaya başlar:

Gelişme

Yine bir Cuma akşamı idi. Saat sekizi geçiyordu. Akşam yemeklerini çoktan yemişlerdi. Anne ve babaları mutfaktaki işleri birlikte tamamlamışlar, salona geçmişlerdi. Babaları o günkü gazeteyi okuyarak günün yorgunluğunu atmaya hazırlanırken anneleri geçen gün aldığı yeni romanı okumaya başlamıştı bile. Ali ile kendisinden iki yaş küçük dokuz yaşındaki kardeşi Selma ertesi gün okul olmadığı için biraz rahatlar, daha geç yatabilirlerdi. Bu nedenle yemekten sonra biraz satranç oynayarak vakit geçirmişlerdi. Babaannesinin ölümünden sonra dedeleri yanlarında kalıyordu. Oyun bittiğinde Ali birden hatırladı: Dedesi geçen hafta onlara bir hikâye anlatmaya başlamıştı. Yusuf peygamberi anlatıyordu. Dedesinin anlattıklarını hatırladı:

"Yusuf kendisi gibi küçük bir çocuktur. Babası Yakup da Kur'an'da adı geçen peygamberlerdendir. Aynı zamanda büyük peygamberlerden İbrahim peygamberin de torunu idi. Yusuf'un öz annesinden Bünyamin adında bir, üvey annesinden de on kardeşi vardı. Hepsini on iki kardeşiler. Anneleri Bünyamin'i dünyaya getirirken ölmüştü. Annesiz kalan Yusuf ile kardeşini Yakup peygamber diğerlerinden daha çok seviyor gibiydi. Çok güzel bir çocuk olan Yusuf'u herkes seviyordu, fakat kardeşleri onu ve Bünyamin'i babalarının daha çok sevmesini kiskanıyorlar, babalarının yanlış yaptığını düşünüyorlardı. Hele bir de Yusuf'un gördüğü rüyaları babasına anlatması yok mu? Onları iyice çileden çıkarıyor, kıskançlıklarını artırıyordu. Babaları Yusuf'u gözünün önünden ayırmak istemez, hatta birlikte oyun oynamaya göndermekten bile kaçınırdı..."

Ali'nin aklına birden kardeşi geldi, zaman zaman o da kardeşini kiskanıyor, oyunda yenilince ona zarar vermek istiyordu. Kardeşi de kendi-

sinden bir şey yapması istenilince "abim yapsın!" diye itiraz ediyor, mızızlanıyordu.

"Şimdi bunların zamanı değil!" diye geçirdi içinden. Acaba hikâyenin devamında neler olmuştu? Bunu öğrenmek için dedesinin kaldığı odaya giderken kardeşine de seslendi:

-Selma, hadi gel, dedemin yanına gidelim, hani geçen hafta Yusuf peygamberi anlatıyordu. Bakalım neler oldu?

-Yaşasın! diye bağırdı Selma sevinçle. Ardından ekledi: "Arkası yarın başlıyor!"

Birlikte dedelerinin odasının önüne gelmişlerdi, biraz da odaya daha önce girmek için birbirlerini iteleyerek. Kapıyı çalıp içeri girdiler. Dedeleri televizyonda hava durumunu izliyordu.

-Kış çok çetin geçecek, havalar daha da soğuyacakmış, kar mı yağacak ne?

-Dede buraya kar yağmıyor, ama çok soğuk oluyor. Keşke yağsa da biraz kar topu oynasak, sonra da kardan adam yapsak, diye cevap verdi Ali.

Selma sabırsızlanıyordu. Hemen hikâyenin devamını dinlemek istiyordu. "Daha sonra neler oldu, Yusuf'a ne oldu?" diye sordu, heyecanlı bir sesle.

-Gelin bakayım şöyle yanına, diyerek dede onları iki yanına oturttu. "Demek çok merak ediyorsunuz, Yusuf'a ne olduğunu?" Çocuklardan yüksek sesle "evet!" cevabını alınca anlatmaya başladı, yavaş yavaş:

"Bir gün yine bir rüya görmüştü Yusuf. Rüyasında on bir yıldız, güneş ve ay önünde saygıyla eğilmişlerdi. Babası, Yusuf'a bu durumun Allah'ın kendisine ileride bir çok nimetler ve imkânlar sunması anlamına geldiğini söyledi. Fakat kardeşlerinin onu kıskanarak kendisine zarar verebileceklerini, başına bir kötülük gelebileceğini, bu yüzden bunu kardeşlerine anlatmamasını da tembih etti. Yüce kitabımız Kur'an-ı Kerim bu durumu bize 'Oğulcuğum! Rüyanı sakın kardeşlerine anlatma, yoksa sana tuzak kurarlar... Rabbin seni böylece rüyandaki gibi seçecek, sana rüyaları yorumlamayı öğretecek...' şeklindeki ifadelerle haber vermiştir. "

Öğretmen burada hikâyeyi okumayı keser ve çocuklara sorar:

“Dikkat ederseniz hikâyede kardeşler arasında bir geçimsizliğin olduğu görülüyor. Ali de bir ara kardeşiyle arasında geçenlerin bir kısmını hatırlamış, fakat sonra üzerinde durmamıştı. Siz de zaman zaman kardeşlerinizi kiskanır mısınız? Hangi durumlarda? Birinin yahut kardeşinizin sizi kışkırdığı bir olayı hatırlamaya çalışın, bu durumda kendinizi nasıl hissettiniz? O anki duygularınızı birkaç cümle ile bir kâğıda yazabilirsiniz. İnsanların, özellikle kardeşlerin birbirini kışkırtması neden iyi bir davranış değildir? Böyle bir davranış hangi kötü sonuçları doğurabilir? Kıskançlığı önlemek için neler yapabiliriz?” Hatırlayacaksınız dördüncü sınıfta “Ailem ve Din” ünitesini işlerken bu konular üzerinde durmuştuk.

1. Etkinlik

Bu konular üzerinde öğrencilerin tartışmasından sonra kardeşlerin birbirlerini kışkırdığı ve bu nedenle anlaşmazlığa düştükleri durumları kardeş rolünü oynayan iki veya üç çocuk, iki-üç dakikalık bir sürede canlandırır.

2. Etkinlik

Daha sonra kardeşi tarafından kışkırıldığında neler hissettiğini yazan bir öğrenci, ifadelerini sınıfın önünde, o anki ruh halini yansıtacak şekilde canlandırır. Bu dramadan sonra kardeşlerin birbirini kışkırtması üzerinde konuşulur ve bir diğer etkinliğe geçilir.

3. Etkinlik

Bu etkinlikte kıskançlığın ne gibi sonuçlar doğurabileceğini biraz daha somutlaştırabilmek için Yusuf’un başına neler gelebileceği, kardeşlerin ona nasıl bir kötülük yapabilecekleri tahmin ettirilir. Öğrenciler, oluşturulan dört-beş kişilik gruplarda beş dakika içinde bir tahminde bulunurlar ve bunu nasıl oynayabileceklerini tartışırlar. Bunlar, kardeşleri Yusuf’u dövmek, oyunlarına almamak, onun eşyalarına zarar vermek, ihtiyacı olduğunda yardım etmemek gibi, kardeşlerin veya insanların günlük hayatta yaptıkları kötü davranışlar olabilir. Bunlardan biri *mutlu sonu olan* bir tahmin de olabilir. Ortaya konulan bu tahminlerden ikisi öğrenciler tarafından doğaçlama olarak iki dakikalık bir sürede canlandırılır.

Öğrencilerden biri Yusuf’u, biri Bünyamin’i, on tanesi de diğer kardeşleri canlandırır. Eğer yapılan tahminlerde baba ve anne rolü gerekiyorsa çocuklardan biri Hz. Yakup, diğeri de anne olur. Öğretmen uygun bulduğu oyunlardan birini özetler:

“Yusuf ve kardeşi Bünyamin babası tarafından çok sevilmektedir. Diğer kardeşleri bundan rahatsız olmakta, özellikle Yusuf hakkında planlar kurmaktadır. Kardeşler bir araya gelerek Yusuf’un çok sevdiği bir eşyayı saklayacaklar, dolayısıyla onun üzülmesine sebep olacaklardır.

Oyun için sınıfın ön tarafı, sıralarda yapılacak küçük değişikliklerle bir ev ortamına kolaylıkla dönüştürülebilir.

4. Etkinlik

Oyun tamamlandığında, henüz oyunun etkisi ortadan kalkmadan öğretmen, Yusuf rolünü oynayan öğrenciye dönerek:

—Eşyan kaybolduğunda ve bunun kardeşlerin tarafından yapıldığını öğrendiğinde neler hissettin? Bunu bizimle paylaşmak ister misin? diye sorarak o anki duygularını almaya çalışır.

Daha sonra öğretmen, *“ne yazık ki, hikâyedeki kardeşler sizin kadar insafli davranmadılar.”* diyerek tekrar hikâyeyi okumaya/anlatmaya başlar:

“Evet çocuklar! Babası Yusuf’un başına gelebilecekleri tahmin ederek onu korumaya çalışıyordu. Fakat Bünyamin hariç, hepsi kendinden büyük olan kardeşleri bir plan kurmuşlardı. Oyun oynamaya giderken Yusuf’u yanlarında götürmek için izin istediler. İstemeyerek de olsa babaları izin vermek zorunda kalmıştı. Çünkü ona gelebilecek bir kötülüğü önleme konusunda sayılarının çokluğunu ve buna bağlı olarak güçlerini öne sürerek söz verdiler. Kızlara çıktıklarında Yusuf’u öldüreceklerdi. Fakat içlerinden biri öldürmek yerine ıssız bir yere bırakmayı teklif etti, böylece ondan kurtulabilirlerdi. Öyle de yaptılar, onu bir kuyunun derinliklerine bıraktılar. Böylece babalarının sevgilerinin yalnız kendilerine kalacağını sanıyorlardı. Akşam babalarının yanına vardıklarında da ağlaya ağlaya kendi uydurdukları gibi olayı anlattılar. Onların oyuna daldıkları bir sırada yanlarından uzaklaşan Yusuf’u bir kurt gelip yemişti, ondan ancak kanlı bir gömlek kurtarabilmişlerdi. Daha önceden kan bulaştırdıkları Yusuf’un gömleğini babalarına uzattılar.

Elbette babaları buna inanmadı, Yusuf’a bir kötülük ettiklerini söyledi. Üzüntüsünden o kadar çok ağlamıştı ki, gözleri kimseleri görmez olmuştu.

Ali heyecanla atıldı:

-Yusuf ne oldu? Kuyuda öldü mü, oradan kurtulabildi mi, dede?

-Acele etme evlat! Yavaş yavaş! Bir taşa tutunabilmişti ancak!

Öğretmen burada tekrar hikâyeyi okumayı durdurur. Teypten “Yusuf’u kaybettim Kenan ilinde” diye başlayan ilâhiyi çocuklara dinletir. Bu arada ders zili çalmış, birinci ders bitmiştir.

İkinci Ders

Giriş

Öğrenciler bir önceki derste yarım kalan hikâyenin devamını öğrenmek konusunda sabırsızlanmaktadırlar. Öğretmen ikinci derse korku, emniyet ve güven içerisinde olma gibi duygularla ilgili olarak konuşmadan önce öğrencileri ısındırmak için bir oyunla derse başlayabilir.

1. Etkinlik

Bu ısındırmayı sağlamak için “Körebe”⁸ oyunu seçilebilir. Bu oyunla insanlara ve Allah’a güvenmek konularına, Allah’ın her an bizimle birlikte olduğu fikrine geçiş daha kolay yapılabilir:

Öğrencilerden ikişerli birkaç grup oluşturulur. Her gruptan bir öğrencinin gözleri sıkıca kapatılır ve önce tek başına, daha sonra da arkadaşının rehberliğinde sınıfta dolaştırılır. Burada önemli olan gözleri kapalı öğrencinin sınıfta bir yere ve diğer arkadaşlarına çarpmadan rahatça dolaşabilmesidir. Oyun bu şekilde birkaç öğrenci çiftiyle tekrar edilebilir.

Oyun tamamlandıktan sonra yalnız başına dolaşmasıyla arkadaşının kendisine rehberlik ederek dolaşması arasındaki fark ortaya konulmaya çalışılır. Öğrencilerin her iki durumda neler hissettiğini anlatmaları istenir. Etkinliğin sonunda “birine güvenmek” fikrine ulaşılır. Buradan hareketle de hiç kimsenin rehberliği ve yardımının olmadığı durumlarda kimin bize yardım edeceği ve neler hissedilebileceği sorularak “Allah’a güvenmek” konusuna geçiş yapılır.

⁸

Bu oyunun nasıl oynandığı konusunda geniş bilgi için bakınız: M. Z. Aydın, *Din Öğretiminde Yöntemler*, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara 2004, s. 163–165.

2. Etkinlik

—İçinizde evde yalnız kalmaktan, dışçıye gitmekten, iğne vurulmaktan, asansörde kalmaktan korkanlarınız vardır mutlaka. Meselâ ben yükseklere çıkmaktan ve oradan aşağıya bakmaktan çok korkarım. Evet, yaşadığı böyle bir tecrübeyi bizimle paylaşmak ve o anda neler hissettiğini anlatmak isteyenleri dinleyebilir miyiz?

Çocukların tecrübeleri sınıfla paylaşılır, ne hissettikleri anlaşılmaya, böylece başkalarının duyguları hakkında empati kurulmaya çalışılır. Çocukların bazıları eğer yaşamışlarsa çaresiz kaldıklarında Allah'a yalvardıklarını ve O'na güvendiklerini söyleyeceklerdir. Konunun dağılmasına fırsat vermeden başkalarının korkularına saygılı olmak gerektiğine de dikkat çekilir.

3. Etkinlik

Burada asıl üzerinde durulacak husus, karanlık ve derin bir kuyuda tek başına kalan Yusuf'un neler hissetmiş ve neler yapmış olabileceğidir.

—Haydi, şimdi de Yusuf'un durumuna bakalım. Ne yapıyor acaba o karanlık kuyuda? Ne diyordur şimdi o? Herhalde bazılarının az önce zor durumda kaldıklarında söylediği gibi dua ediyordur o da! Haydi, birer küçük kâğıt çıkartarak kendimizi Yusuf'un yerine koyalım ve Allah'tan yardım isteyelim, bu dualarımızı kâğıtlara yazalım! Bu arada Yusuf'un kendisine kötülük yapan kardeşleriyle ilgili olarak neler düşündüğünü de yazabilirsiniz.

Çocuklar birkaç dakika bu etkinliği yapmak için serbest bırakılırlar. Yazmayı tamamladıktan sonra bunlar toplanır. Öğretmen bunlardan birkaç tanesini kura ile seçer ya da öncelikle kendi yazdıklarının okunmasını isteyenleri tercih eder ve bunlardan örnekler okunur. Bu dualardan bazıları aşağıdaki gibi olabilir:

“Allah'ım yapayalnız ve kapkaranlık bir yerde kaldım. Bu taş koparsa yandım. Kuyunun dibini boylayacağım ve boğulacağım. Allah'ım ne yapacağım ben şimdi? Ne olur bana yardım et Allah'ım!”

“Buradan bir kurtulayım, kardeşlerime yapacağımı ben biliyorum. Hepsini babama anlatacağım ve onları cezalandırmasını isteyeceğim. Yalnız önce buradan kurutulmam lazım. Allah'ım yardım et!”

Verilen dua örneklerinden bazıları sınıfta canlandırılır. Öğretmen masası ve sıralardan yaralanarak bir kuyu oluşturulur ve öğrenciler dualarını, seslenişlerini buradan yaparlar.

Öğrenciler de bir taraftan Ali gibi hikâyede neler olup bittiğini merak etmektedir. Bir tanesi hatırlatır. Öğretmen tekrar hikâyeye döner ve okumaya başlar:

Dedesi derin bir nefes aldıktan sonra anlatmaya devam etti:

Yusuf kuyuda yalnız başınaydı. Korkuyordu, anlamaya çalışıyordu olup biteni. Görünüşte yalnızdı, fakat elbette vardı bir kimsesizler kimsesi ona yardım edecek.. O bunu düşünüyordu sadece. O'nun yardımının geleceğini ve buradan kurtulacağını ümit ederek korkularını yenmeye çalışıyordu. Çocuktuk elbette sizin gibi, ıssız, kervan geçmez, kuş uçmaz bir yerde, dipsiz bir kuyudaydı, bir taşa tutunup kalmıştı, daha ne kadar dayanabileceğini bilemiyordu. Fakat şunu biliyordu: "Rabbi onu yalnız bırakmazdı! O çocukları severdi, çünkü onlar günahsızdı, kalplerinde bir kötülük yoktu. Yukarı tırmanmaya gücü yetmiyordu. Aşağıya düşmemek için gayret ediyordu. Elbette Allah yanındaydı ve bunu hissediyordu. Onun kurtulması için ancak o çare bulabilirdi. Nihayet kuyuya bir kova sarkatıldığını gördü ve hemen ona tutundu. Yoldan geçmekte olan kervandan biri su ihtiyaçlarını karşılamak üzere oraya gelmişti. Kovayla birlikte yukarı çıkan Yusuf'u beraberlerinde Mısır'a götürdüler."

-Yaşasın! Yusuf kurtuldu! diye sevinçle bağırdı, Selma ve Ali (veya sınıftaki birkaç öğrenci).

-Yusuf da belki öyle zannetmişti ilk başta! Fakat bulanlar Mısır'da köle olarak bir vezire sattılar. Evet canını kurtarmıştı, ama bu defa özgürlüğünü kaybediyordu. Fakat evin beyi ondaki farklılığı anlamış olacak ki, en iyi şekilde bu çocuğu yetiştirmek için gayret etti, ona çok iyi bakılmasını sağladı. Ona köle gibi davranılmıyordu. Sanki kardeşleri yüzünden başına gelen kötülük onun için bir şans olmuştu. "Her işte bir hayır vardır!" diye düşünüyordu. İçinde sadece ailesinden uzakta yaşamamanın verdiği bir üzüntü vardı o kadar.

Fakat şanssızlıklar yakasını bırakmıyordu bir türlü. Genç bir delikanlı olduğunda iftiraya uğrayarak zindana atılmıştı. Yusuf yine yalnızlığa itilmişti. Fakat Allah onu yalnız bırakmamıştı, her an onun gönlünde ve dilinde idi. Bu ona güç veriyor, hayata sarılmasını sağlıyordu. Zin-

dan hayatı bambaşka bir dünya idi onun için. Orada suç işleyen kimse-lerle arkadaşlıkları olmuş, onlara öğütler vermiş, yardımcı olmaya çalışmış, onları tek ve yüce bir varlık olan Allah'ı anmaya, kulluk etmeye çağırmıştı. Hapisteki arkadaşları da onu çok sevmişlerdi. Onların gördükleri rüyaları, Allah'ın bir lütfu olarak ustalıkla yorumlayabiliyordu. Suçsuz bir şekilde uzunca bir zaman hapis hayatı yaşamak zorunda kalmıştı.

Her neyse, yıllar böyle geçmişti, ta ki, Mısır'ın kralı kimsenin yorumlayamadığı, anlam veremediği bir rüya görene kadar. Rüyasında yedi zayıf ineğin yedi semiz ineği yediğini, yedi kuru başağın yedi yeşil başağı kuruttuğunu görmüştü. Nihayet Yusuf'un daha önce kurtulan zindandaki arkadaşlarından biri onun rüyaları yorumlama kabiliyetini hatırladı ve doğruca onun yanına gittiler. Yusuf bunun Mısır'da yaşanacak bir katlık anlamına geldiğini ve o yıllar başlamadan önce tedbir alınması gerektiğini söyledi. Yorum hoşuna giden kral onu saraya çağırarak görev vermek istedi. Fakat o uğradığı iftira ortaya çıkarılmadıkça ve suçsuz olarak hapsedildiği tespit edilmedikçe bu görevi kabul edemeyeceğini söyledi. Durumu araştıran kral, ona iftira atan kadının da yaptığını itiraf etmesiyle temize çıkmasını sağlamıştı...

Selma:

-Kaç yıl hapiste kaldı Yusuf peygamber dede?

-Tam bilemiyorum, ama bu epeyce uzun bir zaman olsa gerek.

Ali:

-Haksızlık ama bu! Suçsuz yere bir insanı cezalandırmak!

-Elbette öyle yavrurum, ama insanın başına kardeşlerinden kötülük gelebildiği gibi başkaları yüzünden de gelebiliyor. Ama Allah, her şeyin mutlaka karşılığını bulacağını belirtiyor. Haksızlığa uğrayan da, haksızlık eden bir gün elbette karşılığını alacak, o günün mutlaka geleceğini, bunun ya bu dünyada ya da ahirette gerçekleşeceğini bildiriyor.

-Sonra ne oldu dede, diye sordu Selma.

-Sonra Yusuf peygamber Mısır sarayında önemli bir görev üstlendi. Halkı katlık yıllarına hazırladı, ülkenin bu kötü günleri en az zararlarla atlattığını sağladı."

Dede bir an durakladı, derin bir nefes aldı. Onun konuşurken yorulduğunu fark etmişti Ali, fakat hikâyenin sonunu da merak ediyordu.

Selma:

-Babası, ailesi, kardeşleri ne oldu dede? Onlardan hiç haber alamadım mı Yusuf peygamber?

Ali:

-Dede, yoruldun galiba! İstersen yarın devam edelim.

Selma:

-Lütfen dede, çok uzun değilse anlat!

Dede anlatmaya devam etti:

Yusuf peygamber saraydaki görevini sürdürürken kıtlıktan kardeşlerinin yaşadığı bölgeler de etkilenmişti. Onlar da birçok kimse gibi Mısır'a yiyecek almaya gelmişlerdi. Yusuf peygamber onları tanıdı, onlardan bir dahaki sefere geldiklerinde –Bünyamin'i kast ederek- diğer kardeşlerini de getirmelerini istedi. Onlar babalarından zorla izin alarak Bünyamin'i getirdiklerinde, onlara Bünyamin'in de farkında olduğu bir oyun oynayarak kardeşini yanında bıraktı. Diğerleri çok üzülmuşlerdi. Bu defa gerçekten kardeşlerini koruyamamışlardı. Babalarının yanına dönüp durumu anlattıklarında üzüntüsünden gözleri kör oldu, çocuklarını tekrar iki kardeşi bulmaya gönderdi.

Kardeşleri Yusuf'un huzuruna çıkınca, kendisini onlara tanıttı, özür dilemeleri üzerine Yusuf da onları affettiğini belirtti, daha sonra babasını ve ailesini Mısır'a getirtti ve onlarla birlikte burada hayatını sürdürdü.

Hikâye tamamlandığında dersin bitmesine az bir süre kalmıştır. Öğretmen anlatılan bu hikâyeyi bir sonraki derste birlikte canlandırabileceklerini söyleyerek öğrencileri gruplara ayırır ve oyunu sahnelerken kullanmak üzere büyük ve renkli kartonlara hikâyenin bir aşamasını gösteren resimler yapmasını ödev olarak verir. Bu kartonlarda ayrı ayrı Yusuf'un babasıyla konuşması, kardeşlerin onu kırlara götürmesi, kuyuya atılması, bir kervanın gelip onu kuyudan kurtarması, köle olarak satılması, zindana atılması ve buradaki insanlara öğütler vermesi, sarayda görevlendirilerek insanlara yiyecek dağıtması, kardeşleriyle buluşması, babasını ve ailesini Mısır'a getirerek onlarla birlikte mutlu bir hayat sürmesini gösteren resimler yer alır.

Üçüncü Ders

Üçüncü derse gelindiğinde öğretmen bu hikâyeyi nasıl canlandıracakları konusunda öğrencilerin fikirlerini alır. Bir önceki derste verilen resim ödevlerine paralel olarak gruplar kartonlara yaptıkları resimlerde geçen olayları nasıl canlandırabileceklerini, rol dağılımının nasıl yapılacağını kendi aralarında konuşup tartıştıktan sonra bunu sınıftaki diğer arkadaşlarıyla paylaşırlar ve oyunun sahnelenmesine geçilir.

Öğretmen burada oyunun dışında yönlendirici ve rehber olarak görev yapar. Sınıfın düzeniyle ilgili olarak yapılabilecek değişiklikler konusunda onlara yardımcı olur. Öğrencilerden birisi oyunun bölümleri arasında geçişleri, dolayısıyla hikâyenin akışını sağlamak için görevlendirilir. Bu görevi öğretmen de üstlenebilir. Belki de ilk denemede onun yapması daha uygun olacaktır.

Oyun tamamlandıktan sonra öğretmen bu defa, kıssada vurgulanan hususların neler olduğunu topluca göstermek amacıyla hazırladığı bir çalışma yaprağını öğrencilere dağıtır ve kıssadan çıkarılabilecek dersleri kısa cümlelerle ifade etmelerini ister. Gruplar halinde yapılabilecek olan bu çalışma tamamlandıktan sonra ortaya çıkan sonuçlar sınıftaki diğer öğrencilerle paylaşılır.

Önceden hazırlanacak olan bu çalışma yaprağında yer alabilecek sorulardan bazıları şunlar olabilir:

- Yusuf'un babası Yakup aleyhisselâmın çocukları arasında ayırım yaptığını düşünüyor musunuz?
- Düşünüyorsanız, sizce bunun sebepleri neler olabilir?
- Kıskançlık hikâyede ne gibi sonuçlar doğurmuştur?
- Kıskançlık neden dinimizde de iyi bir davranış olarak kabul edilmemiştir?
- Zaman zaman Yusuf aleyhisselâm gibi zor durumda kaldığımızı düşündüğünüz oldu mu?
- Bu durumda ne yaptınız? Çok mu üzüldünüz, yoksa Allah'ın size yardım edeceği aklınıza geldi mi?
- Hikâyenin ana fikrini bir cümle halinde nasıl ifade edebilirsiniz?

Bu son değerlendirme kısmı farklı bir şekilde de yapılabilir; meselâ öğrencilerin Yusuf peygamber kıssasından neler öğrendiklerini, bu kıssanın

kendilerinde ne gibi duygular uyandırdığını yazmaları istenebilir. Etkinliğin sonunda, yazılanlar sınıfla paylaşılır.

Dersin sonunda Yusuf peygamberle ilgili ilâhi teypten tekrar dinlenirken çocuklar ve öğretmen de eşlik etmeye çalışır.

*

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Dramatizasyon yöntemi, esnek olmakla birlikte temel kuralları önceden belirlenen, öğretmenin yönlendirdiği ya da en azından başlattığı ve çocukların bir grup oyunu şeklinde algıladıkları etkinlikler bütünü olarak anlaşılır. Yani dramatizasyon yöntemi kullanılırken dersin amaçları açık ve net bir şekilde önceden belirlenir ve öğrenciler öğretmenleriyle birlikte bu amaçları davranışlara dönüştürmek için rol oynama, canlandırma, rol yapma ve tartışma gibi etkinliklerde bulunurlar.

Yaparak-yaşayarak öğrenmeye ve öğrencilerin aktifliğine daha fazla imkân tanınması bu yöntemin diğer bazı yöntemlere göre en önemli avantajlarından biridir. Diğer taraftan daha başka öğrenme türlerini de harekete geçirerek öğrencilerin bilişsel, duyuşsal, psikomotor, dilsel, sosyal ve ahlâkî yönlerini, bir başka ifadeyle onların ruhsal yeteneklerini bir bütün olarak geliştirmeyi mümkün kıldığı da buna ilâve edilmelidir.

Dramatizasyon yöntemi, çocukların oyun güdüsünü eğitim amaçlı kullanarak aynı zamanda onların karar verme, empati, cesaret, problem çözme, yaratıcılıklarını doğru alanlarda kullanma vb. becerilerinin gelişmesini sağlamak bakımından da oldukça önemlidir. İlköğretim DKAB dersinin amaçları ve içeriğinin günlük hayatla sıkı bir ilişkisinin bulunması, bunların dramatizasyondan yararlanılarak işlenmesi için uygun bir zemin hazırlamaktadır. Bu derste kullanılmak üzere geliştirilen dramayla ilgili örneklerde bunu görmek mümkündür. İlköğretim DKAB derslerinde, verilen bu örneklerle benzer şekilde birçok dinî hikâye ve örnek olaydan hareketle drama etkinlikleri yapılabilir.

Dramatizasyon yönteminin başarılı bir şekilde uygulanabilmesi hiç şüphesiz öğretmenin bu konuda yeterli bilgiye sahip olmasını gerektirir. Bunun yanı sıra öğretmenin yöntem ile ilgili olumlu tutumu, yani bu yöntemin bazı konularda daha fazla verimlilik sağlayabileceği şeklindeki bir inançla sahip oluşu da önemlidir. Yöntemin başarısının öncelikle bu iki hususun gerçekleşmiş olmasıyla çok yakından ilgisinin bulunduğu söylenmelidir. Çünkü bunlar yöntemi verimli bir şekilde kullanmayı engellemekte, zaman

kaybına sebep olabilmektedir. Yöntemle ilgili olarak, çok zaman alması nedeniyle uygulanmasının zor olacağı şeklindeki itirazı da bu çerçevede değerlendirmek, dolayısıyla öğretmenin bu konudaki yeterliğinin bu problemi aşmada önemli bir etken olacağını söylemek gerekir.

Sonuç olarak dramatizasyon yöntemi, ilköğretim DKAB dersinin amaçlarının gerçekleşmesine; eleştirel düşünebilen, insan haklarına saygılı, sorumluluklarının bilincinde olan, yapıcı, yaratıcı ve verimli kişilerin yetişmesine önemli katkılar sağlayabilecek yöntemlerden biridir. Bu yöntemin derslerde verimli bir şekilde kullanılabilmesi için de şunları önerebiliriz:

- ✓ *Mevcut ilköğretim DKAB dersi öğretmenlerinin hizmet içi eğitim kurslarında bu konuda bilgilendirilmesi sağlanmalıdır.*
- ✓ *İlahiyat Fakültelerinin İlköğretim DKAB Öğretmenliği Bölümlerine "Drama" dersi konularak öğretmen adaylarının bu yöntem konusunda yeterli hale gelmesi sağlanmalıdır.*
- ✓ *Konuyla ilgili çalışmalar yapılarak drama konusunda öğretmenlerin ilköğretim DKAB derslerinde kullanabilecekleri örnekler üretilmelidir.*

*

KAYNAKLAR

- ADIGÜZEL, H. Ömer (Editör); *Yaratıcı Drama (1985-1995-Yazılar-)*, 1. Cilt, Naturel Yayınları, Ankara 2002.
- AKYÜREK, Süleyman; "Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Derslerinde Kavram Haritalarının Kullanımı", *Değerler Eğitimi Dergisi*, Cilt: 1, Sayı: 3, İstanbul 2003:
- ALKAN, Cevat; *Eğitim Teknolojisi*, Dördüncü Baskı, Atilla Kitabevi, Ankara 1995.
- ARAL, Neriman ve diğerleri; *Eğitimde Drama*, Ya-pa Yayın Pazarlama, İstanbul 2000.
- AYDIN, M. Şevki, *Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Öğretmenlerinin Pedagojik Formasyon Yeterlikleri*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Kayseri 1992.

- AYDIN, M. Şevki ve Diğerleri; *İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi Öğretim Kılavuzu*, 4, 5, 6, 7, 8, ME Basımevi, İstanbul 2002.
- AYDIN, M. Zeki; *Din Öğretiminde Yöntemler ve Buldurma (Sokrates) Yöntemi*, Karakoç Yayınları, Ankara 1998.
- Ahlâk Öğretiminde Örnek Olay İncelemesi*, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara 2003.
- Din Öğretiminde Yöntemler*, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara 2004.
- BACANLI, Hasan; *Duyuşsal Davranış Eğitimi*, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara 1999.
- BİLGİN, Beyza-Mualla Selçuk; *Din Öğretimi Özel Öğretimi Yöntemleri*, Beşinci Baskı, Gün Yayıncılık, Ankara 1991.
- BLOOM, Benjamin S.; *İnsan Nitelikleri ve Okulda Öğrenme*, Çeviri: Durmuş Ali Özçelik, İkinci Baskı, ME Basımevi, İstanbul 1995.
- ÇİLENTİ, Kâmuran; *Eğitim Teknolojisi ve Öğretim*, Geliştirilmiş Üçüncü Baskı, Ankara 1988.
- DALKILIÇ, Nursel Uyar-Mübeccel Gönen; *Çocuk Eğitiminde Drama (Yöntem ve Uygulamalar)*, Epsilon Yayıncılık, Beşinci Baskı, İstanbul 2002.
- DEMİREL, Melek- Gürcü Koç-, "Davranışçılıktan Yapılandırmacılığa: Eğitimde Yeni Bir Paradigma" (<http://www.gacete.hacettepe.edu.tr/egitim>).
- DODURGALI, Abdurrahman; *Din Öğretiminde İlkeler ve Yöntemler*, MÜ İFAV Yayınları, İstanbul 1999.
- DOĞAN, Recai - TOSUN, Cemal; *İlköğretim 4. ve 5. Sınıflar İçin Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Öğretimi*, Pegem A Yayıncılık, Ankara 2002.
- İlköğretim 6-8. Sınıflar İçin Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Öğretimi*, Pegem A Yayıncılık, Ankara 2002.
- DUMAN, Esin; *Drama*, <http://www.autism-tr.org/drama.htm>.
- ERTÜRK, Selahattin; *Eğitimde Program Geliştirme*, Yelkentepe Yayınları, Ankara 1979.
- ESKİCUMALI, Ahmet-Aytekin İşman; *Eğitimde Planlama ve Değerlendirme*, Genişletilmiş Dördüncü Baskı, Değişim Yayınları, İstanbul 2003.
- EV, Halit; "İlköğretim Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Öğretmenlerinin Yöntemler Konusundaki Yeterlikleri İle İlgili Öğretmen Adaylarının Görüşleri", *Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Çalışma Toplantısı-I*, Yayına Hazırlayan: Z. Şeyma Arslan, DEM Yayınları, İstanbul 2004.
- GARDNER, Howard; *Zihin Çerçevesi (Çoklu Zekâ Kuramı)*, Çeviri: Ebru Kılıç, Alfa Yayınları, İstanbul 2004.
- GÖNEN, Mübeccel-Nursel Uyar Dalkılıç; *Çocuk Eğitiminde Drama (Yöntem ve Uygulamalar)*, Epsilon Yayıncılık, Beşinci Baskı, İstanbul 2002.

- HULL, John M.; “Demokratik Çoğulcu Toplumlarda Din Eğitimi Üzerine Genel Değerlendirmeler” Çeviri: Didem Namsan, *Din Öğretiminde Yeni Yöntem Arayışlar (Uluslararası Sempozyum Bildiri ve Tartışmalar, 28-30 Mart 2001 İstanbul)*, ME Basımevi, Ankara 2003.
- İLKÖĞRETİM DİN KÜLTÜRÜ VE AHLÂK BİLGİSİ DERSİ PROGRAMI, T.C. Millî Eğitim Bakanlığı Tebliğler Dergisi, Cilt: 63, Sayı: 2517, Ekim 2000.
- İŞMAN, Aytekin-Ahmet Eskicumalı; *Eğitimde Planlama ve Değerlendirme*, Genişletilmiş Dördüncü Baskı, Değişim Yayınları, İstanbul 2003.
- KAVCAR, Cahit; “Örgün Eğitimde Dramatizasyon”, *Yaratıcı Drama (1985-1995 –Yazılar-)*, Editör: H. Ömer Adıgüzel, 1. Cilt, Naturel Yayınları, Ankara 2002.
- “Türkçe Öğretiminde Dramatizasyon Yöntemi”, *Yaratıcı Drama (1985-1995 –Yazılar-)*, Editör: H. Ömer Adıgüzel, 1. Cilt, Naturel Yayınları, Ankara 2002.
- KIRCHENAMT DER EVANGELISCHEN KIRCHE IN DEUTSCHLAND, *Religion in der Grundschule, Eine Stellungnahme des Rates der Evangelischen Kirche in Deutschland*, Hannover 2000.
- KOÇ, Gürcü-Melek Demirel; “Davranışçılıktan Yapılandırmacılığa: Eğitimde Yeni Bir Paradigma” (<http://www.gacete.hacettepe.edu.tr/egitim>).
- LANG, Hans Georg; *Spiele inder religiösen Erziehung: Grundlegung und Beispiele*, Katzmann Verlag, Tübingen 1985.
- NUTKU, Özdemir; *Oyun, Çocuk, Tiyatro*, Özgür Yayınları, İstanbul 1998.
- OKUTAN, Mehmet; *Genel Öğretim Metodları*, Trabzon.
- ÖNDER, Alev; *Yaşayarak Öğrenme İçin Eğitici Drama*, Epsilon Yayıncılık, Beşinci Baskı, İstanbul 2003.
- ÖZMEN, Haluk “Fen Öğretiminde Öğrenme Teorileri ve Teknoloji Destekli Yapılandırmacı (Constructivist) Öğrenme”, *The Turkish Online Journal of Education Technology-TOJET* January 2004, Volume 3, Issue1, Article 14 (<http://www.tojet.net/>).
- PARLADIR, Selahattin; *Din Eğitimi Bilimine Giriş*, İzmir 1996.
- PEKTAŞ, Pelin; *Din Kültür ve Ahlâk Bilgisi Öğretiminde Çoklu Zekâ Uygulamaları*, Özel Ceceli Okulları Yayınları, Ankara 2003.
- RIZA, Enver Tahir; *Eğitimde Yöntemler Teknolojisi*, Dördüncü Baskı, Gök-su Fotokopi-Ofset, İzmir 1995.
- RUSSELL, Bertrand; *Eğitim Üzerine*, Çeviren: Nail Bezel, Say Yayınları, Beşinci Baskı, İstanbul, 2001.

- SAN, İnci; “Yaratıcılığı Geliştiren Bir Yöntem ve Yaratıcı Bireyi Yetiştiren Bir Disiplin: Eğitsel Yaratıcı Drama”, *Yeni Türkiye*, Yıl: 2, Sayı: 7, Ankara 1996.
- SCHWEITZER, Friedrich; *Die Suche nach eigenem Glauben (Einführung in die Religionspädagogik des Jugendalters)*, Chr. Kaiser, Gütersloher Verlagshaus, Gütersloh, 1996, s.175.
- SELÇUK, Mualla; *Çocuğun Eğitiminde Dinî Motifler*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara 1990,
- “Din Öğretiminin Kuramsal Temelleri”, *Din Eğitimi Araştırmaları Dergisi*, Sayı: 4, İstanbul 1997.
- “Din Öğretiminin Kuramsal Temelleri”, *Din Öğretiminde Yeni Yaklaşımlar*, ME Basımevi, İstanbul 2000.
- SELÇUK, Mualla-Beyza Bilgin; *Din Öğretimi Özel Öğretim Yöntemleri*, Beşinci Baskı, Gün Yayıncılık, Ankara 1991.
- TOSUN, Cemal- Recai Doğan; *İlköğretim 4. ve 5. Sınıflar İçin Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Öğretimi*, Pegem A Yayıncılık, Ankara 2002.
- İlköğretim 6-8. Sınıflar İçin Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Öğretimi*, Pegem A Yayıncılık, Ankara 2002.
- YALIN, Halil İbrahim; *Öğretim Teknolojileri ve Materyal Geliştirme*, Beşinci Baskı, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara 2001.
- YEŞİLYAPRAK, Binnür; *Eğitimde Rehberlik Hizmetleri*, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara 2000.

